

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 1C0386

EDUCATION SCIENCES

Received: November 2010

Accepted: February 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Mustafa Kutlu

Abdullahatli Atli

Inonu University

mkutlu@inonu.edu.tr

aatli@inonu.edu.tr

Malatya-Turkey

**İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA VERİLEN MESLEKİ REHBERLİK
HİZMETLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ilk ve ortaöğretim okullarında görev yapmakta olan psikolojik danışmanların mesleki rehberlik uygulamalarına ilişkin görüşlerini çalıştıkları il, okul düzeyi, mezun oldukları alan, alandaki hizmet süresi ve çalıştıkları okuldaki öğrenci sayısı değişkenlerine göre aralarında farklar olup olmadığını saptamaktır. Bu amaçla araştırma 2009-2010 eğitim-öğretim yılı Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Kahramanmaraş, Malatya ve Şanlıurfa illerini kapsayan ilköğretimde görevli 313 ve ortaöğretimde görevli 195 olmak üzere toplam 508 psikolojik danışmanla gerçekleştirilmiştir. Psikolojik danışmanların 230'u (%45.3) kadın ve 278'i (%54.7) ise erkeklerden oluşmaktadır. Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Chi-Square (kay-kare) test analiz tekniği ile test edilmiştir. Araştırma sonucunda ilköğretim ve orta öğretim okullarında yürütülen mesleki rehberlik çalışmalarının psikolojik danışmanların çalıştıkları illere göre farklılık gösterdiği ancak okul düzeyi, mezun oldukları alan, alanda hizmet süresi ve çalışılan okuldaki öğrenci sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik, Mesleki Rehberlik,
Mesleki Danışma, Psikolojik Danışma,
İlköğretim, Ortaöğretim

**THE ANALYSIS OF CAREER GUIDANCE SERVICES GIVEN IN PRIMARY AND
SECONDARY SCHOOLS ACCORDING TO SOME VARIABLES**

ABSTRACT

The purpose of this study is to find out whether the views of the counselors working at primary and secondary schools about the career guidance services differ significantly according to some variables including the city where they work, stage of school, field of graduation, career seniority and number of students in the school they work. To this end, the research was conducted on 508 counselors, 313 working in primary schools and 195 working in secondary schools in the provinces of Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Kahramanmaraş, Malatya and Şanlıurfa during 2009-2010 school year. A total of 230 (45.3%) participating counselors were women and 278 (54.7%) were men. The possible significant relations between the variables were tested using Chi-Square analysis. As a result of the study, it was found out that the career guidance services differ significantly according to the city where the counselor work, but not according to the stage of school, the field of graduation, professional seniority and number of students in the school they work.

Keywords: Guidance, Career Guidance, Career Counseling,
Counseling, Primary School, Secondary School

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Teknolojik gelişmeler ile birlikte ortaya çıkan endüstrileşme ve kentleşme olgusu, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri içerisinde özellikle mesleki rehberliği yeniçağın zorunlulukları olarak belirlemiştir (Akboy ve İkiz, 2007; Kaya, 2008; Kuzgun, 2000; Nathan ve Hill, 2006; Yılmaz, 2004). Bunlardan en önemlisi meslek çeşidinin hızla artması ve uzmanlaşmasının gelişmesidir. Bu da meslek seçme durumunda olan gencin karşısında seçeneklerin artmasına neden olmaktadır. Kişinin kendi ilgi ve yeteneklerini tanıyabilmesi meslekleri algılayabilmesi ve kendisine uygun olanı seçebilmesi için profesyonel bir yardım hizmeti alması gerekmektedir. Oysa giderek karmaşıklaşan toplum yaşamında yetişmekte olan gençlerin meslekleri görekerek yaşayarak tanınmasına olanak kalmamıştır. Bu nedenle, bu asrın başlangıcında gençlere meslek fırsatlarını tanıtmak üzere gerek eğitim süreci içerisinde sistemli yardım faaliyetlerinin sürdürülmesi son derece önemlidir (Çoban, 2005;Kuzgun, 2000:s.10).

Meslek seçimi uzun soluklu bir süreçtir. Ne yazık ki ülkemizde gençlerin büyük bir bölümü liseyi bitirdikten sonra meslek seçimi ile ilgili bir karar vermek zorunda kaldıklarında ne yapacaklarını bilememektedirler. Gençlerin büyük çoğunluğu bu karmaşa içerisinde mesleki tercihlerini yapmakta kendilerini ve ailelerini yanlış tercihlerinden dolayı hayal kırıklığına uğramaktadırlar (Kuzgun, 2000).

Bu dinamik süreç içerisinde bireyin meslek seçimini etkileyen birçok etmen bulunmaktadır. Bu süreçte, toplum, arkadaş çevresi ve ailenin beklentileri, mesleğe verilen değer, mezun olduktan sonra iş bulma olanakları gibi meslek seçimini etkileyen etmenlerin yanında kişilik özelliklerinin etkili olduğu da kabul edilen bir gerçektir (Çakır, 2004; Özgün, 2007; Özgüven, 2000; Genç, Kaya ve Genç, 2007; Gibson, 2005 Kuzgun, 2000a;Ladany ve diğ.,1997).

Meslek seçiminin karmaşık ve dinamik bir süreç olması öğrencilerin bu süreçte yardım gereksinimini zorunlu kılmaktadır (Akos, Konald ve Niles, 2004; Gati ve Saka, 2001;Macmahon ve Patton, 2006; Kidd, 2006;). Bu nedenle sistemli ve planlı yapılandırılmış mesleki rehberlik hizmetleri kritik bir öneme sahiptir. Mesleki rehberlik genel olarak, bir bireyin kendi nitelik ve şartlarını kavrayarak onlara en uygun bir mesleği seçmesi, bu meslek için hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada başarıyla ilerlemesi oluşumunun yardım faaliyetleri süreci olarak tanımlanmaktadır (Tan, 1992).

Meslek seçiminde birçok etmen etkili olsa da günümüzde ekonomik değerlerin ön plana alındığı bilinen bir gerçektir (Kaya, 2008). Birey kendi ilgi ve yeteneklerinin ötesinde ne yazık ki tamamen ekonomik kaygı merkezli bir meslek seçimi süreci içine girmek zorunda kalabilmektedir.

Birçok etmenin etkili olduğu dinamik bir süreç olan okul öncesinden başlayarak öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerinin farkına varacakları programlar hazırlamak ve böylece meslek seçimini tesadüfler üzerine kurmaktansa adım adım ve planlı bir süreci işletmek önemli görünmektedir. Okullarda psikolojik danışmanların koordinesinde yürütülen mesleki rehberlik hizmetleri söz konusu meslek seçiminde etkili olacak etmenleri bireyin çıkarına planlı bir süreç haline getirme açısından son derece önemlidir (Akos, Konald ve Niles, 2004; Muro ve Kottman, 1995; Kuzgun, 2000). Bu kritik süreçte öğrencilere yardım eden danışmanların mesleki danışmanlık konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları son derece önemlidir (Rutter ve Jones, 2007). Bu nedenle danışmanların meslekler hakkında yeni gelişmeleri takip ederek bunları öğrencilere sunmaları için sürekli bir çaba göstermeleri gerekmektedir.

Bireylerin kendi ilgi ve yeteneklerine uygun meslekler seçmelerini sağlamakta en önemli rol okullarda bulunan rehberlik servisine düşmektedir. Öğrencilerin kendileri için en uygun meslekleri seçmelerini sağlamak amacı ile öncelikle kendi ilgi ve yeteneklerini tanımaları gerekmektedir. Bu nedenle psikolojik danışmanlar, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri hakkında doğru bilgiler sağlayacak geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış ölçme araçlarını bilmeleri ve kullanabilmeleri önemlidir (Lane,2000).

Ortaöğretim öğrencilerinin ergenlik döneminde verdikleri kararları sürekli değiştirme eğilimleri hangi mesleği seçeceklerine ilişkin kararları da etkilemektedir. Meslek seçimi ile ilgili verecekleri yanlış kararların hayatlarını ne derecede etkileyeceğine dair gerçekçi öngörüler oluşturmakta sorunlar yaşamaktadırlar (Puwell ve Luzzo, 1998). Bu nedenle ülkemizin gerçekleri göz önünde bulundurulduğunda, gençlerin mesleksel yönelimlerine uygun olan eğitsel yönlendirme hizmetlerine duyulan gereksinimlerinin arttığı görülmektedir. Bu gereksinimler, çağdaş eğitim sisteminde psikolojik danışma ve rehberlik mesleğinin hizmetlerine duyulan talebi giderek arttırmaktadır. Bu amaçla, anaokulu ve ilkokul dönemlerinden itibaren çocuklara gelişimsel özelliklerine uyan mesleki rehberlik etkinliklerinin uygulanması ve öğrencilerin bilinçlendirilmesi önemli görülmektedir (Ültanır, 2005).

Özellikle ilköğretim yıllarında öğrencilerin mesleki gelişim görevlerini fark etmeleri ve bu süreci sağlıklı bir şekilde atlatmaları bir sonraki mesleki gelişim görevlerinin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasında son derece önemlidir. Bu nedenle ilköğretimde çalışan danışmanlara öğrencileri gözlemleyerek ilgi ve yeteneklerinin belirginleştirilmesi sürecinde önemli görevler düşmektedir (Akos, Konald ve Niles, 2004). Ortaöğretim kurumlarındaki başarısızlıkların nedenlerinden biri de, çeşitli nedenlerle yetenek, ilgi, kişilik özelliği ve diğer yeterliliklerini göz önüne almadan kısaca kendilerini tanımadan, farklı alanlara yönelmeleridir. Yöneldikleri alanlarda zorlanan, başarısız olan öğrencilerde özgüven yitimi ve benliğini olumsuz algılamaya bağlı olarak olumsuz davranış eğilimleri de artmaktadır (Yılmaz, 2004). Ancak yapılan birçok çalışma okullarda öğrencilere verilen mesleki rehberlik hizmetlerinin yetersiz olduğunu göstermektedir (Akay, 1983;Koçak, 2001; Uzer, 1987). Gerek okullarda rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili uzmanların yetersizliği, gerekse yönetici ve öğretmenlerin sahip oldukları rehberlik ve psikolojik danışma anlayışları arasında önemli farkların ve yetersizliklerin varlığı, Türkiye okullarında rehberlik ve psikolojik danışmada mesleki danışma hizmetinin öncelikle ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Kepçeoğlu, 2001).

Hamamcı ve Hamurlu (2005) öğrencilerin okulda mesleki rehberlik almalarının meslek seçiminde daha kararlı davranmalarını sağladığını belirtmektedir. Okullarda psikolojik danışmanlar koordinatörlüğünde yürütülecek mesleki rehberlik etkinliklerinin kritik bir öneme sahip olduğu gerçeğini yinelemektedir. Mesleki danışma hizmetinin etkili ve yararlı sonuçlar vermesi, uzman personelin gerekli çabayı vermesi kadar diğer personelin de bu çalışmaya istekli ve gönüllü katılımları gerekmektedir (Kepçeoğlu, 2001). Bununla beraber ilk ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışmanların lisans eğitimleri sırasında mesleki rehberlik bilgi, beceri ve deneyimleri ile ilgili etkili bir eğitim almaları önem taşımaktadır. Bu konuda Korkut'un (2007) yaptığı çalışmada; psikolojik danışmanların eğitimi boyunca dörtte birinin mesleki rehberlik konusunda hiçbir ders almadığını saptamıştır. Bu durum okullardaki psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ile ilgili kuramsal ve uygulamaya dönük bilgi, beceri ve

deneyim kazandırmaya yönelik eğitime gereksinimlerinin olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Ortaöğretimin dört yıla çıkarılmasıyla birlikte ülkemizde zaten bir sorun görünümünde olan öğrencilerin bir meslek alanına yönlendirilmesi işlemi daha da karmaşık bir hal almış ve mesleki rehberlik sürecini daha da kritik hale getirmektedir. Pek çok öğrenci dokuzuncu sınıfın bitimi ile birlikte kendini alan seçimi noktasında sıkıntılı bir dönemin içerisinde bulmaktadır. Bu aşamadaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu alan seçimini kendi irade ve kararları yönünde değil de alan tercihlerini daha çok okul idarelerinin sadece nota dayalı alana yerleştirme politikası doğrultusunda veya ebeveynlerinin tercihleri doğrultusunda yapmaktadırlar. Bu durum özellikle bir mesleğe karar vermenin biraz daha billurlaştığı son sınıfta bazı problemleri de beraberinde getirmektedir (İşgör ve Sezer, 2008).

Türkiye okullarında rehberlik hizmetleri ile ilgili uygulamaların yarım asırlık geçmişi düşünüldüğünde, bu hizmetin okullarda yeterince anlaşılması ve ortak bir anlayış geliştirilmesi sürecinde mesleki danışma hizmetine, dolayısı ile okul psikolojik danışmanlara çok önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle, özellikle mesleki danışma hizmetindeki işler psikolojik danışmanın en önemli görevleridir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Meslek seçimi bireyin yaşamındaki en önemli kararlardan biri olmasının yanında birçok etmeden etkilenen karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle araştırma kapsamına alınan illerde bulunan ilköğretim ve ortaöğretim okullarında yürütülen mesleki rehberlik çalışmalarının çeşitli değişkenler çerçevesinde incelenmesi mesleki rehberlik çalışmalarının daha planlı ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamaya yönelik önerilerde bulunulması açısından önem arz etmektedir. Özellikle okullarda mesleki rehberlik çalışmalarının yürütülmesinde birinci derecede sorumlu olan okul psikolojik danışmanlarının bu hizmetleri yürütmelerinde ne tür etmenlerin etkili olduğuna ilişkin bulguların yararlı olacağı düşünülmektedir.

2.1. Araştırmanın Amacı (Purpose of the Research)

Bu araştırmanın amacı ilk ve ortaöğretim okullarında görev yapmakta olan psikolojik danışmanların mesleki rehberlik uygulamalarına ilişkin görüşlerini çalıştıkları il, okul düzeyi, mezun oldukları alan, alandaki hizmet süresi ve çalıştıkları okuldaki öğrenci sayısı değişkenlerine ona aralarında farklar olup olmadığını saptamaktır.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Çalışma Grubu (Participants)

Araştırmanın çalışma grubunu 2009-2010 eğitim-öğretim yılı içerisinde Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Kahramanmaraş, Malatya ve Şanlıurfa illerinde ilköğretimde görevli 313 ve ortaöğretimde görevli 195 olmak üzere toplam 508 psikolojik danışman oluşturmuştur. Psikolojik danışmanların 230'u (%45.3) kadın ve 278'i (%54.7) erkeklerden oluşmaktadır.

3.2. Veri Toplama ve Analiz Süreci (Data Collection and Analysis)

Araştırmada psikolojik danışmanların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu"; mesleki rehberlik hizmetleri etkinliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen "Mesleki

Rehberlik Hizmetleri Değerlendirme Formu" kullanılmıştır. Elde edilen bulguların, istatistiksel analizleri SPSS 17 Windows Paket Programı kullanılarak yapılmıştır. Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Chi-Square (kay-kare) test analiz tekniği ile test edilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

Bu bölümde incelenen verilerin analizi sonrasında elde edilen bulgu ve sonuçlar tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Psikolojik danışmanların "iş ve meslekler hakkında bilgi topluyor ve bu bilgileri öğrencilere rehberlik saatleri, panolar vb. yollarla duyuruyor musunuz?" sorusuna verdikleri cevapların çeşitli değişkenler açısından sayısal, yüzde (%) dağılımı ve Kay-Kare sonuçları

(Table 1. Frequencies, percentages (%) and chi-square results about participants' responses to the question "Do you collect information about jobs and professions, and inform students about them in guidance hours, via bulletin boards etc?" according to some variables)

Değişkenler	Seçenek	Hayır		Bazen		Evet		Top		X ²	p
		n	%	n	%	n	%	n	%		
Şehir	Adana	4	8.0	8	16.0	38	76.0	50	100	50.132	.000
	Adıyaman	5	10.0	22	44.0	23	46.0	50	100		
	Diyarbakır	11	19.0	10	17.2	37	63.8	58	100		
	Elazığ	6	17.1	4	11.4	25	71.4	35	100		
	Gaziantep	4	9.1	15	34.1	25	56.8	44	100		
	Kahramanmaraş	3	9.4	13	40.6	16	50.0	32	100		
	Malatya	17	8.9	23	12.0	152	79.2	192	100		
Şanlıurfa	3	6.4	9	19.1	35	74.5	47	100			
Okul Düzeyi	İlköğretim	40	12.8	64	20.4	209	66.8	313	100	4.939	.085
	Ortaöğretim	13	6.7	40	20.5	142	72.8	195	100		
Mezun olduğu alan	PDR	37	9.1	85	20.8	286	70.1	408	100	4.132	.127
	Diğer (Psikoloji, EYP, EPÖ, Sosyoloji ve Halk Eğitimi)	16	16.0	19	19.0	65	65.0	100	100		
Alanda Hizmet Süresi	1-5 yıl	27	13.3	46	22.7	130	64.0	203	100	8.628	.196
	6-10 yıl	17	9.7	39	22.3	119	68.0	175	100		
	11-15 yıl	7	7.1	14	14.3	77	78.6	98	100		
	16 yıl ve üstü	2	6.3	5	15.6	25	78.1	32	100		
Okulda Öğrenci Sayısı	500 ve daha az	16	9.5	38	22.5	115	68.0	169	100	11.252	.188
	501-750 öğrenci	20	12.4	29	8.0	112	69.6	161	100		
	751-1000 öğrenci	4	4.7	18	20.9	64	74.4	86	100		
	1001-1251	8	23.5	6	17.6	20	58.8	34	100		
	1251 ve üstü	5	8.6	13	22.4	40	69.0	58	100		
Toplam		53	10.4	104	20.5	351	69.1	508	100		

Psikolojik danışmanların meslekler hakkında bilgi vermesi öğrencilerin doğru kararlar vermelerini sağlayarak kendilerine uygun eğitim kurumları ya da meslekler seçmesinde son derece önemlidir. Bu bilgilendirme hizmetlerini sunan okul psikolojik danışmanlar öğretmenlerinin öğrenciler üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır (Kaya, 2008; Kuzgun, 2000). Tablo-1 incelendiğinde okullarda iş ve mesleklere yönelik bilgi toplayarak öğrencilere bu bilgileri sunma hizmetlerinde illere göre anlamlı fark olduğu görülmektedir ($<.05$). Söz konusu bilgilendirme hizmetleri (%79.2) ile Malatya ili ilk sırada yer alırken (%50.0) ile Kahramanmaraş ili son sırada yer almaktadır. Meslekler hakkında bilgi toplayarak öğrencilere çeşitli yollarla sunma hizmetlerinin daha çok ortaöğretim okullarında yoğunlaştığı bilinmektedir. Araştırma bulgusu bu bilgiyi destekler niteliktedir. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR) alanından mezun olan psikolojik danışmanların mesleki bilgilendirme hizmetleri oranı (%70.1) iken, alan dışından mezun olan psikolojik danışmanların mesleki bilgilendirme hizmetleri oranı (%65.0) olarak görülmektedir. Araştırma bulgusuna paralel olarak Aslan'ın (2003) yılında yaptığı araştırmada alandan ve alan dışından psikolojik danışmanların mesleki rehberlik hizmetlerinin birçoğundan alan mezunu olanlar lehine yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Korkut'un (2007) araştırmasına göre psikolojik danışmanların mesleki rehberlik uygulamaları ile ilgili düşünce ve uygulamalarında alandan mezun olanlar ile mezun olmayanlar arasında fark görülmemiştir. Okulda çalışan psikolojik danışmanların hizmet yıllarının artmasıyla mesleki rehberlik hizmetleri kapsamında verilen bilgilendirme hizmetleri etkinliklerinin artış gösterdiği görülmektedir. Okuldaki öğrenci sayısının mesleki bilgilendirme hizmetleri üzerinde etkili olmadığı görülmektedir.

Tablo 2. Psikolojik danışmanların "Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı ile ilgili dünyadaki yeni gelişmeleri takip ederek yeni bilgilere ulaşabiliyor musunuz?" sorusuna verdikleri cevapların çeşitli değişkenler açısından sayısal, yüzde (%) dağılımı ve Kay-Kare sonuçları (Table 2. Frequencies, percentages (%) and chi-square results about participants' responses to the question "Can you keep yourself informed about the new developments regarding the career guidance and career counseling?" according to some variables)

Değişkenler	Seçenek	Hayır		Bazen		Evet		Top		X ²	p
		n	%	n	%	n	%	n	%		
Şehir	Adana	9	18.0	18	36.0	23	46.9	50	100	38.508	.000
	Adıyaman	4	8.0	16	32.0	30	60.0	50	100		
	Diyarbakır	9	15.5	20	34.5	29	50.0	58	100		
	Elazığ	5	14.3	8	22.9	22	62.9	35	100		
	Gaziantep	14	31.8	15	34.1	15	34.1	44	100		
	Kahramanmaraş	12	37.5	11	34.4	9	28.1	32	100		
	Malatya	31	16.1	71	37.0	90	46.9	192	100		
Şanlıurfa	7	14.9	5	10.6	35	74.5	47	100			
Okul Düzeyi	İlköğretim	59	18.8	103	32.9	151	48.2	313	100	896	.639
	Ortaöğretim	32	16.4	61	31.3	102	52.3	195	100		
Mezun olduğu alan	PDR	74	18.1	131	32.1	203	49.8	408	100	.079	.961
	Diğer (Psikoloji, EYP, EPÖ, Sosyoloji ve Halk Eğitimi)	17	17.0	33	33.0	50	50.0	100	100		
Alanda Hizmet Süresi	1-5 yıl	38	18.7	69	34.0	96	47.3	203	100	3.133	.792
	6-10 yıl	30	17.1	53	30.3	92	52.6	175	100		
	11-15 yıl	15	15.3	31	31.6	52	53.1	98	100		
	16 yıl ve üstü	8	25.0	11	34.4	13	40.6	32	100		
Okulda Öğrenci Sayısı	500 ve daha az	29	17.2	66	39.1	74	43.8	169	100	17.060	.029
	501-750 öğrenci	21	13.0	49	30.4	91	56.5	161	100		
	751-1000 öğrenci	16	18.6	30	34.9	40	46.5	86	100		
	1001-1251	9	26.5	9	26.5	16	47.1	34	100		
	1251 ve üstü	16	27.6	10	17.2	32	55.2	58	100		
Toplam		91	17.9	164	32.3	253	49.8	508	100		

Psikolojik danışman aktif olarak bilgi toplamalıdır ve teknolojik gelişmeleri takip etmelidir. Psikolojik danışmanlar yeni bilgileri takip ederek elde ettiği bilgileri aileler ve öğretmenlerle işbirliği içinde öğrencilere sunmalıdır (Akboy ve İkiz, 2007). Tablo-2 incelendiğinde mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı ile ilgili yeni bilgilere ulaşarak bu bilgileri öğrencilerin hizmetine sunma faaliyetlerinde illere göre anlamlı fark olduğu görülmektedir (<.05). Söz konusu hizmetleri (%74.5) ile Şanlıurfa ili ilk sırada yer alırken (%28.1) ile Kahramanmaraş ili son sırada yer almaktadır. Ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ile ilgili bilgilere ulaşma çabalarının ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlarınkinden anlamlı olmasa da yüksek olduğu görülmüştür. Bu da bize mesleki rehberlik çalışmalarının daha çok ortaöğretim okullarında yoğunlaştığını göstermektedir. Alan dışı (Psikoloji, EYP, EPÖ, Sosyoloji ve Halk Eğitimi) mezunu psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ile ilgili gelişmeleri PDR mezunu psikolojik danışmanlardan istatistiksel olarak anlamlı olmasa da daha fazla takip ettikleri görülmektedir. Öğrenci sayısının 501-750 olduğu okullarda bulunan

psikolojik danışmanların (%56.5) ile mesleki rehberlikteki yenilikleri en fazla takip eden grup oldukları görülmektedir. Bu da öğrenci sayısının psikolojik danışmanların mesleki rehberlik alanında yenilikleri takip etmede etkili olduğunu göstermektedir.

Table 3. Psikolojik danışmanların "Mesleki rehberliğe ihtiyacı olan öğrencileri tespit etmek için yetenek, ilgi ve başarıya yönelik test, envanter vb. uyguluyor musunuz?" sorusuna verdikleri cevapların çeşitli değişkenler açısından sayısal, yüzde (%) dağılımı ve Kay-Kare sonuçları (Table 3. Frequencies, percentages (%) and chi-square results about participants' responses to the question "Do you administer competence, achievement or interest tests, inventories etc. on students to detect those students who need career counseling?" according to some variables)

Değişkenler	Seçenek	Hayır		Bazen		Evet		Top		X ²	p
		n	%	n	%	n	%	n	%		
Şehir	Adana	3	6.0	10	20.0	37	74.0	50	100	23.525	.050
	Adıyaman	3	6.0	17	34.0	30	60.0	50	100		
	Diyarbakır	13	22.4	19	32.8	26	44.8	58	100		
	Elazığ	5	14.3	11	31.4	19	54.5	35	100		
	Gaziantep	7	15.9	13	29.5	24	59.4	44	100		
	Kahramanmaraş	2	6.3	11	34.4	19	59.3	32	100		
	Malatya	17	8.9	60	31.3	115	59.9	192	100		
Şanlıurfa	6	12.8	7	14.9	34	72.3	47	100			
Okul Düzeyi	İlköğretim	40	12.8	64	20.4	209	66.8	313	100	4.939	.085
	Ortaöğretim	13	6.7	40	20.5	142	72.8	195	100		
Mezun olduğu alan	PDR	46	11.3	118	28.9	244	59.8	408	100	.151	.927
	Diğer (Psikoloji, EYP, EPÖ, Sosyoloji ve Halk Eğitimi)	10	10.0	30	30.0	60	60.0	100	100		
Alanda Hizmet Süresi	1-5 yıl	31	15.3	60	29.6	112	55.2	203	100	8.043	.235
	6-10 yıl	15	8.6	52	29.7	108	61.7	175	100		
	11-15 yıl	9	9.2	26	26.5	63	64.3	98	100		
	16 yıl ve üstü	1	1	10	31.3	21	65.6	32	100		
Okulda Öğrenci Sayısı	500 ve daha az	22	13.0	54	32.0	93	55.0	169	100	6.640	.576
	501-750 öğrenci	19	11.8	44	27.3	98	60.9	161	100		
	751-1000 öğrenci	6	7.0	23	26.7	57	66.3	86	100		
	1001-1251	2	5.9	13	38.2	19	55.9	34	100		
	1251 ve üstü	7	12.1	14	24.1	37	63.8	58	100		
Toplam		56	11.0	148	29.1	304	59.8	508	100		

Öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerini tanımalarında bunun yanında mesleki rehberlik hizmetlerini sunacak olan psikolojik danışmanların öğrencilerin mesleki rehberlik ihtiyaçlarını belirleyerek ihtiyaca göre hizmet sunma gereği ilgi, yetenek ve başarıya yönelik objektif test ve envanterlerin uygulanmasını önemli kılmaktadır (Kuzgun, 2000). Ancak Coşkun (2006) yaptığı araştırmada okuldaki psikolojik danışmanların (%39.6)'sı gibi yüksek bir oranın öğrencilere mesleki rehberlik hizmetleri kapsamında test ve envanter uygulamadıklarını tespit etmiştir. Tablo-3 incelendiğinde mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı ile ilgili test ve envanterlerin uygulanmasında illere göre anlamlı fark olduğu görülmektedir (<.05). Söz konusu hizmeti (%74.0) ile Adana ili ilk sırada yer alırken

(%44.8) ile Diyarbakır ili son sırada yer almaktadır. Mesleki rehberlik kapsamında test ve envanterlerin ortaöğretim okullarında (%72.8), ilköğretim okullarına (%66.8) oranla daha fazla uygulandığı görülmektedir. Alanda hizmet süresinin artması ile psikolojik danışmanların test ve envanterleri daha fazla kullanmaktadırlar.

Tablo 4. Psikolojik danışmanların "Lise ve üniversite tercihlerinde öğrencilere yardım ediyor musunuz?" sorusuna verdikleri cevapların çeşitli değişkenler açısından dağılımı ve Kay-Kare sonuçları
(Table 4. Frequencies, percentages (%) and chi-square results about participants' responses to the question "Do you help students in selecting high schools or universities?" according to some variables)

Değişkenler	Seçenek	Hayır		Bazen		Evet		Top		X ²	p
		n	%	N	%	n	%	n	%		
Şehir	Adana	3	6.0	7	14.0	40	80.0	50	100	21.364	.093
	Adıyaman	6	12.0	15	30.0	29	58.0	50	100		
	Diyarbakır	11	19.0	15	25.9	32	55.2	58	100		
	Elazığ	7	20.0	10	28.6	18	51.4	35	100		
	Gaziantep	7	15.9	9	20.5	28	63.6	44	100		
	Kahramanmaraş	4	12.5	8	25.0	20	62.5	32	100		
	Malatya	18	9.4	30	15.6	144	75.0	192	100		
	Şanlıurfa	6	12.8	9	19.1	32	68.1	47	100		
Okul Düzeyi	İlköğretim	42	13.4	74	23.6	197	62.9	313	100	8.076	.018
	Ortaöğretim	20	10.3	29	14.9	146	74.9	195	100		
Mezun olduğu alan	PDR	50	12.3	89	21.8	269	65.9	408	100	3.197	.202
	Diğer (Psikoloji, EYP, EPÖ, Sosyoloji ve Halk Eğitimi)	12	12.0	14	14.0	74	74.0	100	100		
Alanda Hizmet Süresi	1-5 yıl	28	13.8	47	23.2	158	63.1	203	100	5.987	.425
	6-10 yıl	18	10.3	36	20.6	121	69.1	175	100		
	11-15 yıl	14	14.3	14	14.3	70	71.4	98	100		
	16 yıl ve üstü	2	6.3	6	18.8	24	75.0	32	100		
Okulda Öğrenci Sayısı	500 ve daha az	21	12.4	31	18.3	117	69.2	169	100	15.162	.059
	501-750 öğrenci	18	11.2	28	17.4	115	71.4	161	100		
	751-1000 öğrenci	16	18.6	17	19.8	53	61.6	86	100		
	1001-1251	2	5.9	14	41.2	18	52.9	34	100		
	1251 ve üstü	5	8.6	13	22.4	40	69.0	58	100		
Toplam											

Rehberlik servisinde öğrencilere verilen en önemli hizmetlerden biri de bir üst eğitim-öğretim kurumu hakkında verilecek bilgidir. Bir üst eğitim kurumuna girmek isteyen tüm öğrencilere hangi okulların açık olduğu, bu okullara giriş şartları, okulun eğitim süresi, eğitimin kabaca mali portresi ve bu okulların öğrenciyi hangi mesleklere hazırladığı gibi bilgileri seçim yapma aşamasında olan öğrenciler için son derece önemlidir (Kuzgun,200). Tablo-4 incelendiğinde öğrencilere lise ve üniversite tercihlerinde yardım etme faaliyetlerinin okul düzeylerine ona anlamlı fark olduğu görülmektedir (<.05). Ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların öğrencilere bir üst eğitim kurumu tercihlerinde yardım etme hizmetlerinin (%74.9) ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanlarınkinden (%62.9) yüksek olduğu görülmüştür. Bu da ortaöğretim sonrasında bir üst eğitim kurumu olan üniversite tercihlerinde psikolojik danışmanların daha duyarlı olduklarını göstermektedir. Alan dışı mezun olan psikolojik danışmanların üst

eğitim kurumu hakkındaki mesleki bilgilendirme oranları (%74.0) ile PDR mezunları psikolojik danışmanlardan (%65.9) yüksek olduğu görülmektedir. Alanda hizmet süresinin artması ile üst eğitim kurumları hakkında bilgilendirme hizmetlerinin oranı arasında paralellik olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

- Psikolojik danışmanların iş ve meslekler hakkında bilgi toplayarak bu bilgileri çeşitli yollardan öğrencilere sunmaları ile ilgili mesleki rehberlik çalışmalarında şehir değişkeni açısından anlamlı fark gözlenirken okul düzeyi, mezun olunan lisans onar m, hizmet süresi ve öğrenci sayısı değişkenleri açısından anlamlı fark gözlenmemiştir.
- Psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı ile ilgili yeni gelişmeleri takip etme çalışmalarında şehir ve öğrenci sayısı değişkenlerine ona anlamlı fark gözlenirken, okul düzeyi, mezun olunan lisans onar m ve hizmet süresi değişkenleri açısından anlamlı fark gözlenmemiştir.
- Psikolojik danışmanların mesleki rehberliğe ihtiyacı olan öğrencileri tespit etmek için yetenek, ilgi ve başarı testlerini uygulamasına yönelik çalışmalarda şehir, okul düzeyi, mezun olunan lisans onar m, hizmet süresi ve öğrenci sayısı değişkenleri açısından anlamlı fark gözlenmemiştir.
- Psikolojik danışmanların öğrencilerin lise ve üniversite tercihlerinde yardım etmeyi içeren mesleki rehberlik çalışmalarında okul düzeyi değişkenine ona anlamlı fark gözlenirken; şehir, mezun olunan lisans onar m, hizmet süresi ve öğrenci sayısı değişkenleri açısından anlamlı fark gözlenmemiştir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara dayalı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında mesleki rehberlik çalışmalarının daha etkin yürütülmesi için şu önerilerde bulunulabilir.

- Mesleki rehberlik faaliyetlerinin yürütülmesinde sorunlar yaşayan şehirlerde başta "Rehberlik Araştırma Merkezi" (RAM) ve üniversitelerin işbirliği ile sorunların tespit edilerek okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki rehberlik hizmetlerini sunmada yaşadıkları gerek teorik gerekse de uygulama sorunlarına ilişkin çözüm etkinlikleri düzenlenmelidir.
- Üniversitelerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümlerinde verilen mesleki rehberlik dersi sayısının artırılması gerekmektedir. Özellikle araştırma sonucunda elde edilen ilköğretim okullarında verilen mesleki rehberlik hizmetlerinin ortaöğretim okullarına ona daha az olması bulgusu üniversitelerde ilköğretimde mesleki rehberlik dersinin önemini hatırlatmaktadır.
- Okullarda çalışan alan dışı mezun psikolojik danışmanların üniversitelerin ilgili bölümlerince mesleki rehberlik teorik ve uygulama eksikliklerini giderici programlara katılımları özendirilmelidir.
- Araştırma bulguları mesleki rehberlik faaliyetlerini hizmet süresi daha fazla olan psikolojik danışmanların daha yoğunlukta yürütmeye çalıştıklarını göstermektedir. Bu da yeni atanan ya da hizmet süresi az olan psikolojik danışmanların okulun işleyişi ve uygulamaları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmektedir. Bu nedenle kıdemli psikolojik danışmanların yeni başlayan psikolojik danışmanların mesleki rehberlik

faaliyetlerini yürütme sürecine ilişkin deneyimlerini paylaşmaları yararlı olabilecektir.

- PDR mezunu ve alan dışı mezunların okullarda çalışmaya başladıktan onar mesleki rehberlik ile ilgili gelişmeleri takip etmeleri amacıyla üniversitelerin ilgili bölümleri ile işbirliği yapılması sağlanmalıdır.
- Okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki rehberlik çalışmalarının yürütürken çok fazla ihtiyaç duydukları test ve envanterlerin çoğaltılması ve uygulanmasında okul idarecileri ve sınıf rehber öğretmenleri ile ortak bir anlayış geliştirmelidirler.
- Okullarda çalışan psikolojik danışmanlara üniversiteler vasıtasıyla mesleki rehberlikte bireyi tanıma teknikleri, test ve envanterlerin kullanılması, yorumlanması ve öğrenciye geribildirim verilmesi konusunda hizmet içi etkinliklerin düzenlenmesi yararlı olacaktır.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma, Uluslar arası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında (16-18 Eylül 2010) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

REFERENCES (KAYNAKLAR)

1. Ada, Ş., (1990). Trabzon İli Ortaöğretim Okullarında Yürütülmekte Olan Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
2. Akboy, R. ve İkiz, E., (2007). Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Bir Anlayış. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
3. Akos, P., Konold, T., and Niles, S.G., (2004). A Career Readiness Typology and Typal Membership in Middle School. The Career Development Quarterly. Cilt:9, Sayı: 53, ss:53-66.
4. Aslan, S., (2003). Ankara İli Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Alandan ve Alan Dışından Rehber öğretmenlerin Mesleki Etkinliklerine İlişkin Görüşleri ve Sorunları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
5. Coşkun, K., (2006). Genel Liselerde Meslek Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
6. Çoban, A.E., (2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:6, Sayı:10, ss:39-54.
7. Çakır, M.A., (2004). Mesleki Karar Envanterinin Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt: 37, Sayı:2, ss:1-14.
8. Erkan, S., (1997). İlköğretim Öğrencilerinin Rehberlik İhtiyaçlarının Belirlenmesi. Eğitim Yönetimi Dergisi. Sayı: 3, Cilt:3.
9. Genç, G., Kaya, A. ve Genç, M., (2007). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkiyen Faktörler. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:8, Sayı:14, ss:49-63.

10. Gati, I. ve Saka, N., (2001). High School Student's Career-Related Decision-Making Difficulties. *Journal Of Counseling & Development*. 79, ss:331-340.
11. Gibson, D.M., (2005). The Use of Genograms in Career Counseling With Elementary, Middle, and High School Students. *The Career Development Quarterly*. 53,ss:353-362.
12. Hamamcı, Z. ve Hamurlu, K.M., (2005). Anne babaların meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve bilgi düzeylerinin çocuklarının mesleki kararsızlıkları ile ilişkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:6, Sayı:10, ss:55-69.
13. İşgör, İ.Y. ve Sezer, F., (2008). Mesleki Olgunluk Anlayışı Kazandırmaya Yönelik Sınıf İçi Rehberlik Etkinlikleri Program Denemesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:18, Sayı:2, ss:239-252.
14. Kaya, A., (2008). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. (8. baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.
15. Kepçeoğlu, M., (1994). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Özerler Matbaası.
16. Kidd, J.M., (2006). Understanding Career Counselling Theory, Research and Practice. London: SAGE Publication Ltd.
17. Koçak, R., (2001). Ortaöğretim Okullarındaki Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gaziantep:Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
18. Korkut, F., (2007). Psikolojik Danışmanların Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık İle İlgili Düşünceleri ve uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:32,ss: 187-197.
19. Kuzgun, Y., (2000a). Rehberlik ve Psikolojik Danışma. (8.baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.
20. Kuzgun, Y., (2000). Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
21. Ladany, N., Melincoff, D.S., Constantine, M. G., and Love, R., (1997). At-Risk Urban High School Students' Commitment to Career Choices. *Journal Of Counseling & Development*.76, ss: 45-52.
22. Lane, J., (2000). A Scientific Approach For Developing And Testing A Students' Job-Career Plan Before 11th Grade. *Education*.120, ss:605-613.
23. Macmahon, M. and Patton, W., (2006). Career Counselling Constructivist Approach. Great Britain: TJ International Ltd.
24. Muro, J.J. and Kottman, T., (1995). Guidance and Counseling in the Elementary and Middle schools. ABD: Wm.C.Brown Communications Inc.
25. Nathan, R. and Hill, L., (2006). Career Counselling. London: SAGE Publications Inc.
26. Özgün, M.S., (2007). Okul Psikolojik Danışmanlarının Kişilik Özellikleri İle Mesleki Yetkinlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
27. Özgüven, İ.E., (1999). Psikolojik Testler. Ankara: PDREM Yayınları.
28. Powell, D.F. and Luzzo, D.A., (1998). Evaluating Factors Associated With The Career Maturity of High Scholl Students. *The Career Development Quarterly*. Cilt:12, Sayı:47, ss:145-158.
29. Rutter, M.E. and Jones, J.V., (2007). The Job Club Redux: A Step Forward in Addressing The Career Development Needs of Counselor Education Students. *The Career Development Quarterly*. Cilt:3, Sayı:55, ss:280-288.
30. Tan, H., (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. İstanbul: MEB Yayınları.

31. Uzer, A.S., (1987). Lise Öğrencilerinin Yüksek Öğretim Programlarının Tercihleri ile Kendi Yetenek, İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
32. Ültanır, E., (2005). Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Mesleği ve Psikolojik Danışman Eğitimi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:1, Sayı:1, ss:102-111.
33. Yılmaz, M.T., (2004). Okullardaki Mesleki Rehberlik Uygulamalarında İki Temel Sorun Öğrencilerin Alan/Bölgelere Yönelik “Mesleki Benlik Tasarımları”nın Oluşumuna Okul Ortamının Etkisi Üzerine Bir İnceleme. Malatya: XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. 6-9 Temmuz İnönü Üniversitesi.